

บทความทางจิตวิทยาครูในฐานะเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม

นำเสนอเมื่อ : 16 พ.ค. 2552

บทความทางจิตวิทยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เขียน วันทนียตระกูล

ครูในฐานะเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม

พฤติกรรม

หมายถึงการกระทำซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก
นึกคิด

ความต้องการของจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า
ซึ่งอาจสังเกตได้โดยตรงหรือทางอ้อม
บางลักษณะอาจสังเกตได้โดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยเหลือ
ต้องใช้เครื่องมือช่วย พฤติกรรมในมนุษย์

หมายถึงอาการกระทำหรือปฏิกิริยาที่แสดงออกมาทางร่างกายกล้ามเนื้อสมองในทางอารมณ์ ความคิดและความรู้สึก
พฤติกรรมเป็นผลจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เมื่อมีสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นมาเราในเวลาใดจะมีการตอบสนองเมื่อนั้น

ศาสตราจารย์.สุรางค์ โค้วตระกูล ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก
เพราะกระบวนการสอนบุคคลจะต้องสอนเพื่อให้เขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จึงได้เห็นว่า

คนที่ เป็นครูจะต้องเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรมและได้กล่าวถึงรายละเอียดดังนี้ **ดริ**

พื้นฐานความคิด (Basic Assumptions) ในทางวิทยาศาสตร์พฤติกรรมที่ครูควรยึดถือเป็นหลักมีดังต่อไปนี้

- พฤติกรรมของบุคคลแต่ละอย่างจะต้องมีสาเหตุ
- พฤติกรรมหนึ่งอาจจะมาจากสาเหตุได้หลายอย่าง ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- พฤติกรรมอย่างเดียวกัน อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุต่างชนิดกัน

การที่จะเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนครูจะต้องพยายามนำหลักการในการศึกษาพฤติกรรมของนักจิตวิทยา มาใช้ด้วย

ในการศึกษาพฤติกรรมนั้น นักจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมของแต่ละบุคคล (B) เป็นผลของความปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคล (E) และเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล (P) หรือถ้าเขียนเป็นสมการก็จะเขียนได้ดังนี้ คือ $B = E \times P$

อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะเปลี่ยนไปถ้าหากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงหรือพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ที่สะสม ถ้าหากครูพยายามนี้ ก็อยู่ เสมอว่า พฤติกรรมทุกชนิดจะต้องมีสาเหตุ การพยายามศึกษาหาสาเหตุของพฤติกรรมก็เป็นวิธีช่วยนักเรียนที่มีปัญหาได้ เช่นเดียวกัน ถ้าครูพยายามจัดสิ่งแวดล้อมและจัดหาประสบการณ์ที่ดีให้นักเรียน ก็จะเป็นการช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ในตัวแปรที่ดีต่างๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนได้ สรุปแล้วลำดับขั้นของการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนมีดังต่อไปนี้

1. ครูจะต้องทราบก่อนว่าควรศึกษาพฤติกรรมอะไร และควรจะให้คำจำกัดความของพฤติกรรมนั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าต้องการศึกษาพฤติกรรม “การร้าว” ของเด็กชาย ก. ครูจะต้องอธิบายว่าพฤติกรรมการร้าวของเด็กชาย ก. หมายความว่าอย่างไร

2. ควรหาตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมนั้น

3. ควรหาวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะทราบว่าตัวแปรแต่ละอย่างมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

นั้น ๆ อย่างไม่

ผู้ที่จะเป็นครูไม่ควรคิดว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องมียศวรรค์ อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีหลักการเป็นวิทยาศาสตร์ ดังนั้นถ้าครูจะพยายามศึกษาและนำผลของการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนมาใช้ก็สามารถปรับปรุงตนเองให้เป็นครูที่ดีมีประสิทธิภาพได้

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการช่วยนักเรียนให้พัฒนาบุคลิกภาพนั้น ครูจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรม และพยายามที่จะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการตัดสินใจ คือพยายามฝึกหัดตนเอง ไม่ควรตัดสินใจเกี่ยวกับสาเหตุพฤติกรรมอย่างปัจจุบันทันด่วน หรือไม่ควรอธิบายลักษณะของนักเรียนว่า เกียจคร้าน เห็นแก่ตัว แต่ควรศึกษาต่อไปว่า เหตุใดนักเรียนจึงไม่ทำงาน หรือเหตุใดนักเรียนจึงไม่เอื้อเฟื้อคนอื่น ก่อนที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน ครูควรพยายามหาสาเหตุโดยตั้งเป็นสมมติฐานหลายๆ อย่างแล้วหาข้อมูลมาพิสูจน์ ตัวอย่างเช่น เด็กชาย ก. อายุ 11 ปี มีฐานะดีแต่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการขโมยเงินจากทางบ้านอยู่เสมอ วันหนึ่งผู้ปกครองแจ้งกับครูประจำชั้นว่า เด็กชาย ก. ขโมยเงินทางบ้านเป็นจำนวนหลายร้อยบาท ในกรณีเช่นนี้ครูควรศึกษาหาเหตุใดเด็กชาย ก. จึงขโมยเงินและพยายามหาข้อมูลมาพิสูจน์

ตัวอย่างการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของการช้โมยของเด็กชาย ก. อาจจะมีดังต่อไปนี้

1. เด็กชาย ก. ช้โมยเงินเพราะต้องการซื้อของใช้ส่วนตัวที่จำเป็น เช่น เสื้อผ้า ของใช้
2. เด็กชาย ก. เอาเงินไปเพราะต้องการใช้เงินไปเที่ยวหลังจากเลิกเรียนแล้ว
3. เด็กชาย ก. ช้โมยเงินเพราะโกรธทางบ้าน เลยช้โมยเพื่อจะให้พ่อแม่กั้มใจ
4. เด็กชาย ก. ช้โมยเงินเพื่อซื้อของแจกเพื่อน เพื่อให้เพื่อนชอบตน

๗ลย

วิธีการที่ครูหวัข้อมูลก็มีหลายวิธี แต่ควรเลือกวิธีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กชาย ก. เท่านั้นในขั้นแรกของครุควรจะสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และสังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่อยู่โรงเรียน เป็นตนาว่า เด็กชาย ก. มีของใช้ครบหรือไม่ ตอนนี หรือแต่งตัวอย่างไร ใครเป็นผู้ซื้อของหรือเครื่องแต่งตัวให้เด็กชาย ก. หากถามผู้ปกครองว่าใครเป็นผู้ซื้อของให้เด็กชาย ก. ถ้าผู้ปกครองบอกว่าเป็นคนซื้อของให้ไม่เคยให้เด็กชาย ก. เด็ดดูรอนเลย ถาอยากได้เสื้อผ้าก็ซื้อให้เสมอโดยไม่จำกัดนอกจากนั้นเด็กชาย ก. ได้เงิน ค่าใช้จ่ายประจำวัน คราก็ไม่ต้องเสีย อาหารเขาก็รับประทานจากบ้าน และเก็บเขาออมสินเงินเหลือ ถาครูทราบเช่นนี้ก็อาจจะคิดว่าสมมติฐานขอ 1 คงจะไม่สามารถเป็นสาเหตุพฤติกรรมช้โมยของเด็กชาย ก.ได้

สำหรับสมมติฐานขอ 2 เด็กชาย ก. เอาเงินไปเที่ยวหลังจากเลิกเรียนแล้วนั้น ก็อาจจะหาข้อมูลว่าเด็กชาย ก. กลับบ้านอย่างไร ถึงบ้านกี่โมง ถาความจริงมีอยู่ว่า เด็กชาย ก. ถึงบ้านประมาณ 16.00-17.00 น. เพราะมีรถมารับที่โรงเรียนทุกวัน หลังจากนั้นก็ตรงไปบ้าน สมมติฐานขอ 2 ก็ใช่ไม่ได้

สำหรับสมมติฐานขอ 3 นั้น อาจจะหาข้อมูลจาก เด็กชาย ก. เอง โดยสัมภาษณ์ถึงความสัมพันธ์ของเด็กชาย ก. กับ พ่อ แม่ ที่ห้องว่ามีความสัมพันธ์อย่างไร และถามผู้ปกครองด้วยว่า เป็นอย่างไร ถาหากว่าความสัมพันธ์ดี ทุกคนมีความรักใคร่ปรองดองดี เพราะเด็กชาย ก. เป็นลูกชายคนเดียว สมมติฐานขอ 3 ก็อาจจะเป็นไปไม่ได้

ส่วนสมมติฐานขอ 4 นั้น ครูอาจจะหาข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กชาย ก. ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การปฏิสัมพันธ์ของเด็กชาย ก.และเพื่อนๆ นอกจากนี้อาจจะใช้เทคนิคที่เรียกว่า สังคมมิติ (Sociometric Techniques) เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลก็ได้ ในกรณีของเด็กชาย ก. ครูใช้เทคนิคสังคมมิติหาความสัมพันธ์ของเด็กชาย ก. และเพื่อนๆ โดยสร้างสถานการณ์ การนั่งรไปแข่งขันฟุตบอลนอกสถานที่ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น โดยให้นักเรียนบอกชื่อเพื่อน 3 คน ที่ตนอยากนั่งใกล้ตามลำดับความชอบจากที่ 1 ถึง 3จากการสร้างสังคมสัมพันธ์ (Sociogram) จากข้อมูลที่ไดปรากฏว่าเด็กชาย ก. ไม่มีใครเลือกเลย นอกจากนีครูเคยจำได้ว่า เด็กชาย ก. เคยเอาของแ่งๆ มาฝากเพื่อนและเมื่อครูถามว่าเอามาจากไหน คำตอบของเด็กชาย ก. ก็คือว่า คุณพ่อ คุณแม่ซื้อมาจากฮ่องกงและอยากให้เพื่อนรัก จึงช้โมยเงินทางบ้านมาซื้อของให้เพื่อน เพื่อจะให้เพื่อนรักตน

ครูจะช่วยเด็กชาย ก. ได้อย่างไร

1.

ครูควรพยายามสังเกตศึกษาพฤติกรรมของเด็กชาย ก.

ต่อไปว่ามีพฤติกรรมอะไรที่ทำให้เพื่อนรังเกียจที่จะเป็นเพื่อนด้วย และพยายามที่จะช่วยเด็กชาย ก.

ให้เปลี่ยนพฤติกรรม

2.

ครูควรใช้ผลจากสังเกตศึกษาให้เป็นประโยชน์ โดยดูว่าเด็กชาย ก. มีความรักและรู้สึกสนิทสนมอยากเป็นเพื่อนกับใครเป็นพิเศษ

เมื่อทราบแล้วครูควรพยายามพูดกับนักเรียน 3 คน ที่เด็กชาย ก. เลือก

โดยขอความร่วมมือให้ช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กชาย ก. ที่เพื่อนไม่ชอบและพยายามที่จะให้เด็กชาย

ก. ร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วย

3.

ครูควรอธิบายให้ทางบ้านทราบถึงสาเหตุที่เด็กชาย ก. ขโมยเงิน

และขอความร่วมมือจากทางบ้านให้ช่วยเด็กชาย ก.

ปรับปรุงตัวเองเพื่อจะให้มีเพื่อน

ในการศึกษาและสังเกตของครู พบว่าลักษณะนิสัยของเด็กชาย ก. ที่เพื่อนไม่ชอบคือ

1) โหม่ง่าย

2)

ค่อนข้างจะคิดถึงตนเองมากกว่าคนอื่น ซึ่งเพื่อนคิดว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว นิสัยเช่นนี้เพื่อนที่เด็กชาย ก. รัก รวมทั้งผู้ปกครองควรต้องช่วยชี้แจงให้เด็กชาย ก. ทราบว่าเด็กชาย ก. ควรจะปรับปรุงอย่างไร พยายามช่วยเด็กชาย ก. ให้เห็นว่า ถ้าเด็กชาย ก. ไม่เปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อนก็จะยังคงไม่ชอบสิ่งของและเงินซื้อความเป็นเพื่อนไม่ได้

เรื่องที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นเรื่องจริง และจบด้วยดีคือ เด็กชาย ก. เปลี่ยนพฤติกรรมได้กลายเป็นคนมีเพื่อนฝูงมากในห้อง เพราะเด็กชาย ก. เป็นนักกีฬาเล่นฟุตบอลเก่งด้วย

มีนักเรียนอีกคนหนึ่งเป็นเด็กชายอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับเด็กชาย ก. เด็กคนนี้ขโมยเงินเพราะอยากให้ครูโกรธ ที่จริงขโมยแล้วก็ไม่ได้อะไร และหลังจากถามทางบ้านก็ปรากฏว่า เคยขโมยสร้อยข้อมือของคุณแม่ด้วยเหตุผลเดียวกัน คืออยากให้แม่โกรธ เพราะนักเรียนผู้นี้รู้สึกท้อแท้และเครียดอยู่ประจำระเบียบและเคร่งครัดอยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า พฤติกรรมขโมยของนักเรียนมีสาเหตุแตกต่างกัน

ไม่ควรจะตัดสินใจอย่างรีบด่วนหรือยึดความคิดเห็นของตน โดยไม่หาสาเหตุก่อน ตัวอย่างเช่น ถ้าครูสังเกตว่า เด็กชาย ข. ไม่เคยยกมือตอบหรือถามคำถามเลยและสรุปว่าเป็นเพราะเด็กชาย ข. ขี้อาย ก็จะไม่มียุติโทษ และจะไม่สามารถช่วยเด็กชาย ข. ให้รวมกิจกรรมในห้องเรียนได้ ดังนั้น ครูควรจะศึกษาหาเหตุ เด็กชาย ข. จึงไม่เคยยกมือตอบหรือถามคำถามในชั้นเรียน การศึกษาก็อาจจะเริ่มต้นด้วยสมมติฐานสาเหตุของพฤติกรรมการเรียน เพราะถ้าจะแก้ไขพฤติกรรมจะต้องทราบสาเหตุของพฤติกรรมนั้น ถ้าจะช่วยให้เด็กชาย ข. ควรจะเน้นในปัญหาที่ว่าเด็กชาย ข. ไม่เคยยกมือตอบคำถาม และรวมกิจกรรมในห้องเรียน ผลจากการศึกษาอาจจะเห็นเพราะเด็กชาย ข. เคยถูกครูดูเวลาตอบคำถามไม่ถูกในปีที่แล้วๆ มาครูก็อาจจะแก้ไขโดยบอกกับเด็กชาย ข. เป็นส่วนตัวว่า ขอโทษยกมือตอบคำถามของครูถ้าทราบ ถ้าตอบไม่ได้ก็ไม่เป็นไร และครูควรจะเริ่มป้อนคำถามเด็กชาย ข. โดยใช้คำถามง่ายๆ และชมเด็กชาย ข. เวลาตอบถูก จะเป็นการให้กำลังใจแก่เด็กชาย ข. และเป็นของใจใหญ่ยกมือตอบหรือถามคำถามต่อไป

จากตัวอย่างข้างบนนี้ ผู้ที่เป็นครูควรพยายามเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม คือ พยายามหาข้อมูลมาช่วยในการตัดสินใจ